

”Man skal turde sigte efter stjernerne”

Når børn har sproglige udfordringer, er vi ofte bange for at have ambitioner på deres vegne. Det vil professor Irene Johansson med sin sprogtræningsmodel, Karlstadmodellen, lave om på. I sommer blev den første sommerskole i modellen afholdt i Danmark

Af Andreas Brøns Riise, freelancejournalist

Med to strittende fingre gør 5-årige Luca opmærksom på, at jeg har to navneskilte på. Et med mit navn og et med påskriften 'Presse'. ”Ja, jeg har været så heldig at få to”, siger jeg. Da det er sat på plads, vender Luca sig om for at komme videre i teksten, men får med sin størrelse 28 væltet min kop kaffe, der står uforsigtigt placeret på betongulvet. Med håndfladen vendt mod gulvet gør han med en horisontal cirkelbevægelse med højre hånd opmærksom på, at der skal tørres op. Sammen finder vi papir på toilettet og får ryddet op efter vores lille uheld. Da sagerne er bragt i orden igen, vinker Luca til afsked. Nu skal han altså videre i dagens program.

Der er da også nok at tage sig til på den første sommerskole i sprogtræning ud fra Karlstadmodellen på dansk grund, hvor Luca, der ligesom de andre sprogudfordrede børn er her sammen med sin familie, er en af i alt 80 deltagere. Hver dag i en uge har de nu været på Tapperiet i Køge, hvor de gennem foredrag og workshops har kunnet lære, hvordan personer med sprogvanskeligheder kan udvikle deres sprog. I et lokale bagest kan deltagerne producere deres egne undervisningsmaterialer, så de er skræddersyet til den enkelte.

”Karlstadmodellen handler i bund og grund om at få gjort sproget konkret ved at anvende alle sanser. Gennem farver, figurer og tegn får man gennem sine sanser konkretiseret det symbolske sprog, som for nogle kan være svært at håndtere”, forklarer talepædagog Mette Sørensen. Hun er en af i alt fire undervisere på sommerskolen, som er arrangeret af den danske gren af foreningen International Association for the Karlstad Model (IAKM) og PPR i Køge.

Sprogudvikling som livsprojekt

”Det unikke ved modellen er, at intet er for stort, og intet er for småt. Man går helt ned i de fonetiske detaljer. Hvordan får man sanset det enkelte ord eller den enkelte lyd, og hvordan bygger man videre på det? Samtidig ser man sprogudvikling som et livsprojekt. Det er vigtigt, at man arbejder struktureret og kontinuerligt, så man hele tiden har for øje, hvor man er, og hvor man er på vej hen. Samtidig indeholder modellen en ideologisk overbygning, hvor det i sidste ende handler om at styrke demokratiet ved at give så mange som muligt en stemme”, forklarer Mette Sørensen.

Karlstadmodellen er udviklet af den svenske professor Irene Johansson i 1978. Hun er selv til stede på sommerskolen for at holde to forelæsninger om dagen. Hver dag har sit sproglige tema, der følges også i den individuelle vejledning og i materialefremstilling. Efter Irene Johanssons oplæg er der workshops, hvor deltagerne kan diskutere det emne, der netop er gennemgået. Efterfølgende kan de deltagende familier få individuel vejledning af en certificeret vejleder i Karlstadmodellen.

”Mit første professorat var i fonetik. Jeg interesserede mig for, hvordan vi lærer sprog. Senere fik jeg specialpædagogikken ind over, og begyndte at arbejde med hvordan man kan højne sprogindlæringen hos personer, der ikke har så let ved at gennemskue vores symbolsprog”, fortæller Irene Johansson, der selv har et barnebarn med Downs Syndrom, over en kop kaffe i solen i en pause i det travle program.

Gennem en forskningsbaseret tilgang udviklede Irene Johansson den model, der nu afholdes sommerskoler i i hele Norden, England, de baltiske lande og New Zealand.

”For mig hænger det dog sammen med noget meget større: nemlig diskussionen om hvilket samfund, vi ønsker os. For at være medborger, skal man have et sprog. Ønsker vi at inkludere så mange som muligt, skal så mange som muligt have en stemme. Og jo flere forskellige stemmer, vi har, jo stærkere bliver vores demokrati. Sprogudvikling højner både den enkeltes livskvalitet og kvaliteten af vores samfund. Det handler også om at turde have ambitioner på børnenes vegne. Vi har tendens til at sætte overliggeren for lavt, når børnene har udfordringer. Vi skal sigte efter stjernerne”, siger professoren.

Karlstadmodellen gav Cecilie sprog

Deltagerne på sommerskolen kommer fra hele landet, og nogle af dem, der kommer langvejs fra er Tina Riddersholm og datteren Cecilie, der har taget turen fra Varde for at få råd og vejledning til hvordan den 7-årige pige, der er udfordret af en kromosomfejl, kan udvikle sit sprog.

”Vi har arbejdet med Karlstadmodellen i tre år. Udviklingen går ikke så stærkt, men den er der. Da vi startede havde Cecilie intet sprog – kun spontane lyde. Nu har hun 15-20 ord og desuden cirka 50 lyde, som er ens hver gang”, fortæller hun og tilføjer, at Cecilie også ved hjælp af Tegn til tale, som er endnu et tydeliggørende element i Karlstadmodellen, nu kommunikerer meget bedre.

Cecile har haft talepædagog en gang om ugen, men på grund af manglende resurser er den ordning stoppet. Al sprogtræning foregår nu hjemme ved hjælp af Karlstadmodellen, men uden tilknyttede fagpersoner.

”Derfor har jeg også store forventninger til den individuelle vejledning her på sommerskolen. Vi føler, vi står alene med det til hverdag, så det bliver dejligt at få en fagpersons øjne på Cecilie, så vi kan finde ud af, om vi er på rette vej. Selvom vi ser en udvikling hos hende, har man jo en usikkerhed i forhold til om vi gør det rigtigt”, siger Tina Riddersholm.

Netop følelsen af at være omgivet af andre, der enten er fagligt eller personligt involveret i en problemstilling, man til dagligt er alene med, har været det mest givende ved sommerskolen, fortæller hun.

”Der er en enorm samhørighedsfølelse omkring det at være en udfordret familie. Man får følelsen af, at man ikke er alene, hvilket man ellers godt kan føle til hverdag. Det er enormt rørende og også en rigtig god følelse”.

Hele netværket er med

Med på sommerskolen er også to af Cecilies tre storesøstre og to barnepiger, der har med hende at gøre til hverdag. Det er nemlig centralt i Karlstadmodellen, at det er hele netværket omkring barnet i form af forældre, søskende, bedsteforældre, barnepiger og helst også de fagprofessionelle på skoler og lignende, der trænes i at konkretisere sproget omkring barnet.

Desværre anvender den skole, som Cecilie efter ferien skal starte på, ikke modellen, og det får Tina Riddersholm til at frygte for datterens udvikling.

”En ting er det familiemæssige netværk, men hvis ikke skolen bakker op, er jeg bange for, at noget af den udvikling, vi har set, falder til jorden. Lærerne på skolen kan ikke Tegn til tale og har generelt ikke kendskab til Karlstadsmodellen. Dermed bliver Cecilie frarøvet noget identitet, fordi

hun bruger tegnene til at kommunikere. Hendes sprogudvikling kommer til at hænge udelukkende på os”, siger hun.

Og ifølge Mette Sørensen er det da også vigtigt, at de fagprofessionelle omkring barnet tager del i arbejdet, hvis man skal nå de optimale resultater. Derfor støtter PPR i Køge op om modellen, og har ansat to Karlstad-certificerede talepædagoger, som arbejder med udbrede modellen i de af kommunens institutioner, de er tilknyttet.

”Alle omkring barnet skal være et skridt foran, og hele tiden stille spørgsmålet: hvor er vi på vej hen, og hvordan kan vi komme derhen? Dermed er modellen også en samarbejdsmodel, hvor forskellige fagligheder og betydende personer får et fælles sprog til at lægge en plan for barnets udvikling, på en måde hvor alle er ligeværdige”, forklarer hun.

”Det er vigtigt at tænke på at udvide og nuancere barnets ordforråd – hvilke ord har barnet brug for, for at kunne udtrykke sig: diskutere, udtrykke ønsker/behov, plage, skændes og så videre. Hvordan taler barnet med hvem - og hvornår? Det er en viden, som kun er tilgængelig, når hele netværket inddrages i sprogtræningen”.

Lykkes det at inddrage netværket er resultaterne dog ifølge talepædagogen ikke til at tage fejl af.

”Selv har vi efter vi er begyndt at arbejde med modellen i 2006 set familier, der i langt højere grad selv tager ansvar for deres børns sproglige udvikling, og vi ser børn, der udvikler sig til et niveau, vi før ikke havde troet muligt”, slår Mette Sørensen fast.